

Denis Žiško iz Centra za ekologiju i enegriju iz Tuzle govori o projektima na uglj u BiH.

Od zemalja Zapadnog Balkana Sjeverna Makedonija je jedina zemlja koja planira ukidanje uglja do 2030., koja je i odustala od izgradnje novih termoelektrana, kao i Crna Gora i Kosovo. Sa druge strane, u BiH trenutno je planirano najmanje pet projekata vezanih za termoelektrane na uglj.

Razlog zašto su političari u BiH potpisali taj Sofijski sporazum je taj zato što se uz taj sporazum vežu i sredstva za pomoć zemljama Zapadnog Balkana, veže se nekih 9 milijardi eura. Tih 9 milijardi eura će biti uslovljeno primjenom dekarbonizacije, prihvatanjem načina na koji će Evropa da se nosi sa problemom klimatskih promjena. To znači – niti jedan projekat koji će biti financiran iz tih sredstava ne može biti nastavak korištenja fosilnih goriva. Znači, to je šansa za napredak, šansa da se poslije ove krize koja je izazvana COVID-om, dobiju sredstva koja će se ulagati u ekonomiju da bi se ekonomija oporavila, ide u pravcu održivog razvoja, odnosno dekarboniziranog društva do 2050. godine, jer ukoliko to ne uradimo, prijeti nam klimatska katastrofa.

Nažalost, naši političari jednostavno ne žele promjene, zato što su oni zadnjih 25 godina uspostavili sistem koji je izuzetno koristan za njih i oni imaju izuzetne profite, dobiti, benefite iz ovog sistema, dok, naravno, građani Bosne i Hercegovine nemaju ništa od toga. Jedini izlaz za građane BiH iz toga je ustvari da idu u Evropu. Naše političare to ne interesuje zato što naši političari razmišljaju od izbora do izbora, a mi vrlo dobro znamo da svake dvije godine imamo izbore i razmišljanje naših političara je u pravcu 'Da ja uzmem za ove dvije ili četiri godine koliko mogu, jer ko zna šta će biti nakon toga'.

Šta tačno predviđa Zelena agenda za Zapadni Balkan potpisana Sofijskom deklaracijom i šta ona podrazumijeva po pitanju obaveza BiH?

Ona podrazumijeva praktično sve ono što je Evropa planirala da uradi u tom periodu od 30 godina da bi došla do tog cilja – dekarboniziranog društva 2050. godine. To znači trebaju se utvrditi nekakve energetske politike kojima će se izvršiti dekarbonizacija, planirati dekarbonizacija energetskog sistema kao najjednostavnijeg sektora za dekarbonizaciju, jer pored dekarbonizacije energetskog sektora mi moramo razmišljati i o dekarbonizaciji transporta i poljoprivrede, kao dva sektora koja pored energetike najviše doprinose klimatskim promjenama.

Ono što smo se mi obavezali kroz tu deklaraciju, da ćemo se, pored ostalog, uskladiti i sa sistemom trgovine emisijama staklene bašte, što znači bit će uvedene takse na CO2 emisije

koje će samim tom poskupiti proizvodnju energije iz uglja, odnosno, dovest će do bankrota elektroprivreda, zato što svi dokumenti i sve studije i analize isplativosti energetskog sektora, odnosno ulaganja u ugalj, dokazale su, i to su dokumenti koji su napravljeni od strane elektroprivreda, dokazuju da ukoliko se uvede i 5 eura po toni CO₂ emisija, da će elektroprivrede doći u bankrot, u situaciju kada neće moći proizvoditi električnu energiju, odnosno da neće moći vraćati kredite, da neće biti konkurentne na tržištu. Trenutna cijena CO₂ na evropskom tržištu je 40 eura.

Zašto se onda planiraju nove termoelektrane na ugalj u Bosni i Hercegovini?

Zbog tendera. Naši političari razmišljaju u ciklusima od četiri godine. Investicije u Blok VII Termoelektrane Tuzla i izgradnja, trebala bi da traje nekih četiri, pet godina, to je upravo taj period gdje će se trošiti pare. Postoje neke klauzule u ugovorima koje kažu da u samu tendersku proceduru, za ono malo para koje će se podugovoriti sa bh. građevinskim firmama, Elektroprivreda donosi konačnu odluku koja firma će dobiti taj ugovor, i pored toga što će kineski partner provesti propisanu tendersku proceduru. Tako oni računaju da će tu biti ispunjeni neki njihovi interesi, a nakon toga, kad dođe vrijeme za vraćanje tog kredita, pošto su oni dobili garanciju od Parlamenta Federacije BiH, odnosno države BiH, da država garantuje za vraćanje tog kredita. Mi vrlo dobro znamo ko u Bosni i Hercegovini vraća kredite, obično su to žiranti, a ovom garancijom smo svi mi postali žiranti za taj kredit, u konačnici će građani Bosne i Hercegovine, odnosno građani Federacije BiH vratiti taj kredit.

Naravno, ovi koji su donijeli ovu odluku, nažalost, to su i svi parlamentarci koji su digli ruku i glasali za tu državnu garanciju, oni neće snositi nikakve konsekvence, pošto niko nije nikada odgovarao za takve stvari, ja to mogu nazvati jedino kriminalom u našoj zemlji, i oni računaju da će isti slučaj biti i sa tim kreditom, odnosno sa projektom Bloka VII.

Nedavno je Savjet ministara BiH usvojio Plan – utvrđeni doprinos Bosne i Hercegovine (NDC) za period 2020. – 2030. godine, koji bi trebao da doprinese smanjenju emisija gasova sa efektom staklene bašte od strane BiH. Međutim, ekološka udruženja tvrde su usvojeni potpuno neambiciozni ciljevi NDC plana koji se zasnivaju na zastarjeloj, ali i dalje važećoj energetske strategiji koja je bazirana na novim investicijama u termoelektrane na ugalj u BiH. Šta je tu sporno za ekologe i zašto?

Ironija je u tome što je to dokument koji ustvari definiše doprinos zemalja vezano za umanjenje efekta staklene bašte, odnosno umanjenje klimatskih promjena, u kojem su oni napisali da će naš doprinos tom cilju biti postignut tako što ćemo izgraditi novih 1.050 MW

instaliranih kapaciteta u termoelektranama, što samo po sebi predstavlja glupost. Mi smo u razgovorima sa ministarstvom i sa konsultantima koji su radili taj dokument, u toj nazovimo je javnoj raspravi, koja nije bila javna rasprava po zakonu, dobili odgovor od konsultanata i ministarstva da nema veze što je to tako napisano zato što će se i tako raditi revizija tog dokumenta za dvije godine. Tako da se vidi šta je krajnji cilj takvih dokumenata, a to je da se za dvije godine opet potroše sredstva koja su namijenjena Bosni i Hercegovini, da se plate konsultanti da napišu ono što su mogli napisati ove godine. Dokument koji kao takav ne predstavlja ništa, koji će biti stavljen u ladicu.

Alijansa 'Evropa bez uglja' zalaže se za zatvaranje rudnika uglja i termoelektrana na ovaj energent i sprječavanje izgradnje novih termoelektrana. Šta nudite kao alternativu vlastima BiH?

Ono za šta se mi zalažemo jeste da se napravi realan, normalan plan koji će definisati način na koji će se rudnici i termoelektrane zatvoriti u nekakvom normalnom roku. Ovdje govorimo da Evropa to planira uraditi za nekih deset, petnaest godina. Ne postoji nikakva prepreka da mi uradimo i napravimo iste planove, posebno ako znamo da po Sofijskoj deklaraciji postoje predviđena sredstva za pravednu tranziciju i postoji platforma za pravednu tranziciju za pomoć područjima koja su trenutno ovisna o uglju. To je proces koji će trajati sljedećih deset, petnaest, dvadeset godina, ali da bi taj proces krenuo, mi trebamo jednom prihvatiti činjenicu da je uglju došao kraj i početi raditi ozbiljne strateške dokumente koji će definisati način na koji ćemo mi izaći iz uglja.

Izvor: slobodnaevropa.org